

(המשך מעמוד 17)

לגדולה כוונתו לרבות שנים, עשה את הדטאנט עם ברית המועצות וקשר קשרים עם סגן האדומה".
 "בשיחות פרטיות הוא מתגלה כאיש מציאותי, דיווח עיתונאי אמריקאי בכיר, בהסבירו את התנהגותו של קארטר כלפי בגין, שנראתה אוליית מאין כמוהו. "בשיחות עימו בארבע עניינים השתכנע גימי קארטר שבגין יעשה את כל הוויתורים הדרושים להשגת השלום".
אינו התעמקו כל בעלי הערכות אלה בתודי דות חייו של מנחם בגין, היו מן הסתם מהססים מאד לפני שהיו משמיעים ניתוחים מטופשים באלה.

מנחם בגין אינו כבש בעור זאב, כשם שאינו זאב בעור של כבש. הוא היה מסוג שונה לגמרי.

המקל של אבא

ה מפתח הבטיח ביותר לגיתוח אופיו של אדם נמצא, כידוע, בילדותו ובבית-הוריו. אולם על ילדותו של מנחם בגין ידוע מעט מאד.

מה שידוע בא, בעיקרו, מפיו של בגין עצי מן ומגדה רק כיצד הוא רואה את ילדותו בדיעבד. כל הסיפורים נושאים את החותם הי בגיני האופייני.

במרכז הסיפורים האלה עומדת דמותו של האב, זאב דב בגין, מוכיר-הקהילה שפירנס את אשתו ושלושת ילדיו אך בקושי, אך שהקפיד תמיד על לבושו המהודר — תכונה שהוריש לבנו.

האב מצטייר בספורי בנו כדמות אידיאלית של "היהודי הזקוף" — גימה העוברת כחוט-השני בכל השקפת-עולמו של הבן. הזקופות היהודית התבטאה פעם בכך שהאב הרים את מקל-הטיולים שלו על שני לובשי-מדים פולניים, שהתגורו ברב שנמצא באחרתו. בעקבות התקרית נצטר האב, הוכה במיטרה ונחבל עד זוב דם, אך חזר הביתה מאושר.

ברסטליטובסק (היא בריסק, בלשון היהודים) החליפה ידיים כמה פעמים. כאשר ניסה הצבא האדום לכבוש את פולין, בימי ראשיתה, תפס גם את העיר הזאת. הי גייסות האדומים. בפיקודו של הגנרל טוחשנסקי המהולל, שהוצא לאחר מכן להורג על-ידי סטאלין, מוגרו על-ידי המרשל הפולני יוזף פילסודסקי, כאשר נכנסו היחידות הפולניות לעיר, היה מפקדן, אציל אנטישמי, משוכנע שכל היהודים תמכו בבוולשביקים. הוא ציווה לעצור את ראשי היהודים.

מול השוטרים, שבאו לביתו של זאב-דב בגין כדי לעצרו, התייצבו שני ילדיו הבכורים, הבן הרצל והבת רחל. הם הסמו את דרכם של השוטרים בבכי ובתחנונים. האב עצמו בילבל את הפולנים בשאלה שהיתה או בלתי רגילה מאד: "האם יש בידיכם פקודת-מאסר?" השוטרים הנבוכים נסוגו, והאב ניצל ממעצר שלול היה להסתתרים בהוצאתו השרירותית להורג, כמינהג הימים ההם.

מנחם הקטן ישן במיטתו במשך כל התקרית, ויודע על כך רק מסיפורי בני-המישפחה. הוא נזכר בה כאשר נקלע, ברבות הימים, למצב דומה.

כשפילסודסקי הגדול בא בעצמו העירה, השמיע בי אוזני ראשי-הקהילה הברית-הכחה קשים על כי אינם שמים קץ לספרות של היהודים, יהיה האב את הנזר כחים כאשר השיב לשליט בתוקף שאין זה מתפקידם של היהודים לשמש כמלשנים וכבלשים.

גם כשבאו הגרמנים לברסטליטובסק בפעם השניה במאה זו, הפעם תחת דיגלו של היטלר ולפני שמסרו את העיר לסובייטים על פי הסכם ריבנטרופ-מולוטוב הזכור לשימצה, גילה האב שוב את אומץ-ליבו. כמוכיר הקהילה הלך אל המפקד הגרמני, תבע מידע על יהודים שנעצרו ורשות לבקדם. בידו היתה תעודה שהעידה כי פעל כי מתרגם בשורות הצבא הגרמני בימי מלחמת-העולם הראשונה.

ידיד שביקר פעם בביתו בבריסק, סמוך למילחמת העולם השניה, זכר את בגין-האב כאיש שעשה רושם ממורמר על שום שלא זכה להיבחר לראשות הקהילה ונאלץ להסתפק בתפקיד המזכיר.
הנאצים חזרו לברסטליטובסק בשלישית במהלך פלישתם לברית-המועצות. יהודי הי מקום זה היה הפוף. הם הובילו את הנחר, גורו והושלכו לתוך המים.

בראש הצועדים אל הנחר הלך זאב-דב בגין, כשהוא שר את הווידוי ואת התקווה. כך, על כל פנים, נצטיירו הדברים בליבו של בגין, על פי סיפוריהם של עדי-ראייה, יחד עם האב נהרג גם האב הרצל, שהיה מתמטיקאי. בגין כבר היה אז בדי הסובייטים. גם האחות, רחל, אשתו של עורך-הדין יהושע רבינוביץ, הצליחה להימלט. **האב, חסיה, ששכבה בכותל-החולים, נר צחה שם.**

מכות בגימנסיה פולנית

ד מותה של האם מופיעה גם היא, בתיאורי-הילדות של בגין, כארכיטיפוס של אידיאל: האמא היהודיה היא הצטיינה בסבלנות אי-קץ — תכונה שבנה מנחם ירח ממנה ושהב הוא מצוייד במידה בלתי רגילה. לא זו בלבד שהמתין לשלטון סבלנות במשך 29 שנים, גם בחייו הימיומיים הוא מקשיב בסבלנות עלילת לטיפוריהם של נודביקים למיניהם, תכונה שלא תסולא בפז מביצוע הפוליטיקאים.
האב רגנה לבית, בתנאים קשים ביותר. הכסף חסר תמיד. "הזקופות היהודית"

והעסקנות הציבורית של האב לא הביאו פרי נסה. האם נאלצה לחסוך, לקמץ, לטרוח.

שלושת הילדים תרמו לפרנסת המישפחה על-ידי מתן שיעורי-עזר, שבהם הצטיין בייחוד האב הרצל, שבלט במתימטיקה. לשבת ההורים ניתן לומר שהצלחתו להגיש את החלום היהודי: כל שלושת ילדיהם סיימו את האוניברסיטה.

חוסר-הכסף גרם לכך שמנחם הצעיר, שסיים את בית הספר היהודי, לא יכול היה להמשיך באחת משתי הגימנסיות העבריות של בריסק, אלא נאלץ ללמוד בר גימנסיה הממשלתית הפולנית. שם קיבל בסיס מוצק של השכלה כללית. נוסח אירופה — דבר המבדיל בינו ובין

בגין הביח"רי (1930)

בגין בן 16 בברסטליטובסק (1929)

הפוליטיקאים הצבריים, שהם חסרי השכלה לחלוטין, אך זהו בסיס השכלתי צר למדי.
 בגין אוהב להשתמש בלאטיניות שלמד בגימנסיה, ונהנה עד היום להסביר לבעלי-שיחו את מקורם של מושגים לועזיים, כשם שהוא גא בדיעות השפה העברית. שלמד בילדותו.
 בבית-הספר נתקל באופן בלתי-אמצעי באנטישמיות, שהיתה מורשת עמוק באופי העם הפולני. לפי סיפוריו, נכנס לאיפעם לתיגרות-ידיים עם תלמידים לא-יהודיים

ביגלל הערות אנטישמיות, וחזר הביתה חבול אך גא, כשם שחזר אביו בשעתו מתחנת-המסרטה. בבית-הספר עמד על מישמר הגאווה הלאומית, סירב לכתוב בשבתות ולחם על זכות זו. הוא קיבל ציון רע בלאטינית, מיקצוע שבו הצטיין, מפני שסירב לעבור בחינה שנערכה ביום-שבת.

כל הסיפורים האלה טובים מאד לביוגרפי יות רשמיות, ומשמשים חומר מצויין למחבררי כותבי-העצה, שצמחו השנה כפיטריות אחרי הגשם. אולם הם מלמדים מעט מאד על הנער מנחם בגין, על התנאים שבהם גדל כאמת, על היחסים בביתו, על משכרו הייחודי והנעדרים, על התנאים שעיצבו את אופיו.

באיזו מידה השפיעה עליו העובדה שהיה ילד שלישי, ושגדל בצילם של אחות חזקה ואח מחונן? באיזו מידה סבל מהופעתו הגופנית הבלתי-מרשימה, מראיתו הי לקויה, שחייבה אותו להרכיב מישקיים מגיל צעיר, מחזותו היהודית הבולטת?

הכמיהה לנח, האמביציה הלוהטת, ההערצה לאידיאל "היהודי הזקוף" — באיזו מידה היו סובלנימיותו של ריגשי-כישל של נער, שבוודאי לא הרשים נערות בשנים הרגישות של נעוריו? יתכן שניתן ללמוד על בגין הצעיר יותר מהסתכלות בתצלומים, ששרדו מאותם הימים. הם מראים צעיר ממושקף, בעל עיניים חולמניות או עייפות, בעל האף היהודי והשפה התחונה הבלוטת-קומצה. המיוחדים את בגין, הרושם הכללי אינו של צעיר שהוא הרחז החיה של החברה, מנהיג טיבעי של פעילות, גיבור הנערות, אלא של נער מופנם, עדין, תולעת-ספרים, בחרישי-גיבה מיורח-אירופי. בורשה נפוצה השמועה שהצעיר הצנום חולה שחפת — אך לא היה לה כל בסיס.

קל להאמין שנער זה הצטיין במידה גדושה של אמונה מיסטית. מגיל צעיר נהג להניח תפילין, מינהג שהתמיד בו גם במחתרת. כמו אביו, הוא דתי מאד, אך בצורה בלתי-מופגנת. עד היום אינו נוסע בשבת, ובודק היטב את לוחי-המראות לפני כל טיסה, כדי להימנע מחילול שבת. כאשר נהג לעשן, (עד לפני ארבע שנים) גם לא עישן ביום הקדוש. הוא מקפיד על כשרות, אך לא על ההפרדה בין הכלים. לעומת זאת הוא מטלפן בשבת, ואינו חובש כובע או כיפה אלא במיקרים מיוחדים, רבים התפתו לחשוב, במרוצת הזמן, כי דתיותו של בגין היא תכסיס של פוליטיקאי ממותח, המבקש להשתמש בדת או בדתיים לצרכיו. וזהו טעות גמורה.

בגין הוא בעל הכרה דתית עמוקה. הוא מאמין כאמת בהשגחה העליונה ובמחויבותו כלפיה. והוא משתמש בכל הרצונות כמושגים כמו "תורה לאד", או "בעזרת השם". מכרי להכיר בעובדה זו קשה מאד להכין את האיש ואת מעשיו בעבר — ובעתיד.

תאומה בת 17

כ אשר עבר בגין לוורשה, בגיל 18, כדי ללמוד מישפטים, כבר היה בית-רי ותיק ורוויזיוניסט מושבע. כמו רוב הרוויזיוניסטים בעולם, נמשך גם בגין אז התנועה בכוח הקריאה.

זאב ז'בוטינסקי היה קודם כל זמל לכל עיתונאי, והוא השפיע על בני-אדם מרחקים, באמצעות המילה הכתובה. תנועתו קמה ב-1925 בכוח מאמריו, פשוטו כמישמעו. קוראי המאמרים בריגה ובברלין החליטו, כימעט בעל כורחה, שיש להקים תנועה שתילחם למען הדיעות שהבועו בצורה כה חדה ומבריקה במאמריו. ז'בוטינסקי עצמו התכוון או להסתפק באתרעה ובהטפה. מאמריו של ז'בוטינסקי עשו רושם עמוק על בגין. תביעתו של "ראש בית-ר" למדיניות ציונית תקיפה, שימת הדגש על הפוח והחיי נוד הצבאי, דרישתו לגנוז את הרעיונות הי סוציאליים מפאת עליונות הרעיון הלאומי הי צורה — כל אלה ריכרו אל ליבו של הצעיר, שנכסף בליבך ל"זקופות יהודית".

נציב בית-ר בפולין היה אהרון צבי פרופס, אחד מי מייסדי התנועה הרוויזיוניסטית*. כאשר נודמן לבריסק, התרשם מבגין הצעיר, הוא מינה אותו כמפקד בית-ר באזור. כשבא בגין לוורשה וסר למישרדי הנציבות החליט פרופס בו במקום למנות אותו כאחד מתישעת "קציני הנציבות" של בית-ר בפולין, וכמנהל מחלקת האירגון.

האנשים שהכיריהו באותה תקופה וזכרים אותו כצעיר שקדן, שקט, שאפתני מאד, שהופעתו החיצונית לא עשתה רושם חיובי או שלילי במיוחד. למן הרגע הראשון היה ברור שהוא שואף אל המקום הראשון.
 העניינים בבית-ר התנהלו על פי כללי ה"הדר" הי ז'בוטינסקאי, וכל דבר שנראה כאינטריגה היה פסול בהחלט. אבל בגין שיכנע את עמיתו, בעצם עבודתו המסורה והשקדנית, שהוא האיש המתאים להתנהגות נציבות. מה גם שפרופס לא הצליח להתמודד עם ממדי התנועה, שגדלה במהירות, עם הפיכת בית-ר לתנועת-נער המוגנית, בעלת רבבות רבות של חברים ברחבי המדינה.

הושמעו דרישות עדינות להחלפת פרופס. אולם ז'בו טינסקי אהב את פרופס, והמשיך להחזיק בו. היתה זאת אחת מחלשותיו שלו המנהיג: הוא התקשר בחייו עם הרבה אנשים שמצאו חן בעיניו, אף שלא היו מוכשרים לתפקידיהם או שניצלוהו לרעה. הוא לא הצטיין בהכרת בני-אדם ובהצבת האיש הנכון במקום הנכון. הופעתו ואופיו של אדם היו חשובים לו מכישוריו.

כאשר הסכים ז'בוטינסקי להדיח את פרופס מתפקידו, מינה במקומו את אייויק רמבה, שכיהן כמוזכרו הפרטי

* לאחר מכן מנהל הפסטיבל הישראלי.